

ВЕРХОВНИЙ СУД
КАСАЦІЙНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ СУД

просп. Повітрофлотський, 28, м. Київ, 03063, код ЄДРПОУ 41721784

Головам апеляційних судів

**Щодо продовження процесуальних строків
під час дії карантину**

02 квітня 2020 року набрав чинності Закон України від 30 березня 2020 року № 540-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» (далі – Закон № 540-ІХ), яким розділ XII «Прикінцеві положення» ЦПК України доповнено пунктом 3 такого змісту: «Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), **строки**, визначені статтями 49, 83, 84, 170, 178, 179, 180, 181, 185, 210, 222, 253, 275, 284, 325, 354, 357, 360, 371, 390, 393, 395, 398, 407, 424 цього Кодексу, а також **інші процесуальні строки** щодо зміни предмета або підстави позову, збільшення або зменшення розміру позовних вимог, подання доказів, витребування доказів, забезпечення доказів, а також строки звернення до суду, подання відзиву та відповіді на відзив, заперечення, пояснень третьої особи щодо позову або відзиву, залишення позовної заяви без руху, подання заяви про перегляд заочного рішення, повернення позовної заяви, пред'явлення зустрічного позову, заяви про скасування судового наказу, розгляду справи, апеляційного оскарження, розгляду апеляційної скарги, касаційного оскарження, розгляду касаційної скарги, подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами **продовжуються на строк дії такого карантину**».

З метою забезпечення апеляційних та місцевих судів методичною інформацією з відповідних питань правозастосування, реагуючи на численні звернення судів, згідно зі статтею 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» повідомляємо про таке.

1. На усій території України карантин встановлено з 12 березня 2020 року до 24 квітня 2020 року (постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня

ВЕРХОВНИЙ СУД
Касаційний цивільний суд

вих № 1004/0/208-20 від 22.04.2020

2020 року № 211 і від 02 квітня 2020 року № 255). Період зазначено на час написання цього листа.

Н.В. Прийменник «до» означає включно.

2. Зазначені законодавчі зміни набули чинності з моменту опублікування Закону № 540-IX, тобто з 02 квітня 2020 року. Проте, урахувавши зміст статті 3 ЦПК України, а також те, що запропоновані зміни не встановлюють нових обов'язків, не скасовують і не звужують прав учасників судового процесу, не обмежують їх використання, вони мають зворотну силу, тобто поширюються на правовідносини, пов'язані зі здійсненням судочинства у всіх справах, тобто тих, які вже знаходяться на розгляді в судах усіх інстанцій, так і тих, які будуть відкриті у подальшому. При цьому дата введення карантину на всій території України не має значення, якщо цивільні процесуальні правовідносини тривають.

3. Процесуальні дії суду та учасників судового процесу мають здійснюватися лише в рамках відповідних стадій судочинства, у послідовності та в межах певного часу, зокрема визначених процесуальних строків для учасників справи та строків судової діяльності, встановлених законом для суду (службові строки).

4. Законом № 540-IX визначено, що процесуальні строки у визначених ним випадках не зупиняються, не поновлюються, а **автоматично продовжуються**.

5. Відповідно до статті 120 ЦПК України строки, в межах яких вчиняються процесуальні дії, встановлюються законом, а якщо такі строки законом не визначені, – встановлюються судом.

При цьому у статті 123 ЦПК України визначено, що **перебіг процесуального строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати** або настання події, з якою пов'язано його початок.

Отже, суду слід розрізняти строки, тривалість яких наперед визначена законом, і строки, тривалість яких визначається судом з урахуванням обставин кожної конкретної справи та особливостей кожної конкретної процесуальної дії.

6. Незважаючи на те, що в тексті Закону № 540-IX йдеться про продовження процесуальних строків, тобто строків, установлених учасникам справи для вчинення процесуальних дій, продовження стосується і деяких службових строків, зазначених, наприклад, у статтях 185, 210, 222, 253, 275, 357, 371, 393, 407 ЦПК України. Разом з тим, на відміну від процесуальних строків, продовження яких має абсолютний характер, службові строки продовжуються лише за умови, якщо вчинення процесуальної дії суддею (судом) залежить від вчинення або невчинення певних процесуальних дій

учасниками справи. Іншими словами, внесені зміни не знімають із судді (суду) обов'язку вчинювати процесуальні дії та ухвалювати відповідні процесуальні рішення у строки, прямо передбачені нормами ЦПК України, якщо учасники справи належним чином виконали покладені на них обов'язки та реалізували надані їм права.

Водночас, ураховуючи, що за загальним правилом ЦПК України не ставить в залежність вчинення процесуальних дій суддею (судом) або ухвалення відповідного судового рішення від вчинення процесуальних дій учасниками справи, у цьому випадку, за логікою внесених законодавчих змін, початок службових строків має обчислюватися з моменту вчинення відповідних процесуальних дій учасниками справи.

7. У зв'язку з тим, що вчинення процесуальних дій та ухвалення судових рішень законодавцем поставлено в залежність від вчинення відповідних дій учасниками справи, наведене може призвести до того, що в ряді випадків суд не зможе розглянути справи, вирішити інше процесуальне питання чи ухвалити судові рішення, не порушивши права учасника справи. Тобто до закінчення карантину суди не можуть розглядати справи, в яких «зобов'язаний» учасник не вчинив процесуальної дії, яка від нього очікується, або не реалізував надані йому процесуальні права.

З метою дотримання прав учасників справи вбачається за доцільне в кожному судовому рішенні попереджати (роз'яснювати, оскільки нерідко учасник процесу може цього не знати) про продовження процесуальних строків, однак окреслювати певний орієнтовний строк, наприклад, зазначати таке: «протягом десяти днів з моменту отримання копії судового рішення, але не пізніше закінчення строку карантину». Разом з тим слід враховувати, що вчинення процесуальних дій після закінчення цього строку все рівно буде вважатися правомірним у контексті вищезазначеного закону.

Отже, установлений у судовому рішенні строк не може бути меншим, ніж строк дії карантину.

8. Якщо процесуальний строк почав перебіг до 12 березня 2020 року, то його тривалість буде дорівнювати: кількість днів строку, визначеного законом, які пройшли до 12 березня 2020 року + період карантину + кількість днів строку, які залишились від визначеного законом строку.

Приклад: строк на апеляційне оскарження рішення суду – 30 днів. До початку карантину пройшло 15 днів із визначеного законом 30-денного строку. Загальний строк на апеляційне оскарження з урахуванням положень Закону 540-ІХ становитиме: 15 + період карантину + 15.

Якщо процесуальний строк почав перебіг під час дії карантину, то його тривалість буде складати: кількість днів до закінчення карантину + визначений законом процесуальний строк.

Тобто на період дії карантину обчислення процесуальних строків зупиняється.

Приклад: перебіг строку на апеляційне оскарження розпочався 10 квітня 2020 року, тоді з урахуванням дії Закону 540-IX після закінчення карантину з наступного дня потрібно буде обчислювати строк на апеляційне оскарження, визначений законом, тобто 30 днів.

Зазначене стосується й обчислення річного процесуального строку на апеляційне оскарження судового рішення (частина друга статті 358 ЦПК України).

9. Якщо право на вчинення процесуальної дії в учасника справи виникло під час дії карантину, перебіг процесуального строку починається у день, наступний після закінчення дії карантину, і в повному обсязі, встановленому законом (або судом).

10. У частині першій статті 273 ЦПК України встановлено, що рішення суду набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги всіма учасниками, якщо апеляційну скаргу не було подано. У зв'язку з цим, оскільки відповідно до статті 354 ЦПК України строк на апеляційне оскарження продовжений до закінчення строку карантину, всі **судові рішення судів першої інстанції, які були ухвалені під час дії карантину, набудуть чинності лише після його закінчення, тобто коли закінчиться строк на апеляційне оскарження.** Наведене стосується й судових наказів і заочних рішень суду.

Разом з тим, оскільки статті 384, 419 ЦПК України визначають, що постанова суду апеляційної чи касаційної інстанцій набирає законної сили з дня її прийняття, вищевказаний Закон № 540-IX ніяк не впливає на законну силу судових рішень апеляційних судів.

11. Виконавчі листи на виконання рішення суду можуть бути видані лише в разі набрання рішенням суду законної сили, крім судових рішень, які підлягають негайному виконанню.

12. Оскільки строки на перегляд та оскарження судових рішень Законом № 540-IX продовжені до закінчення карантину, подання заяв і скарг без дотримання строків, передбачених нормами ЦПК України, до закінчення карантину не буде підставою для залишення таких заяв і скарг без руху, оскільки згідно із зазначеним Законом вони подані своєчасно. Відповідно, особи не повинні подавати заяву про поновлення пропущеного строку.

Водночас із метою дотримання принципу правової визначеності рекомендуємо у мотивувальній частині судового рішення зазначити, з чого виходив суд.

Однак наведене не стосується ситуацій, коли пропуск процесуального строку відбувся ще до початку оголошення карантину. Тобто, якщо процесуальний строк сплинув до 12 березня 2020 року, то дія Закону 540-IX його не змінює.

Разом з тим посилання на те, що особа пропустила строк через оголошення карантину, може враховуватися як поважна причина.

13. Згідно із Законом № 540-IX строк, на який продовжені процесуальні строки, визначений строком закінчення карантину, тобто моментом, коли Кабінет Міністрів України ухвалить офіційне рішення про його закінчення. Відповідно, у резолютивній частині судового рішення, в якому встановлюється строк для вчинення процесуальних дій, крім зазначення процесуального строку, доцільним є використання законодавчого формулювання, а саме «до закінчення строку карантину».

Зазначену інформацію просимо довести до відома суддів апеляційних та місцевих судів.

Голова

Б. Гулько